

NKARHI WA HELA EKA MIRHUMELO YA VATHORI NA HAKELO EKA SARS

Pretoria, 15 Mudyaxihi 2020 – Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) byi tsakela ku tsundzuxa vathori hi xibohe xa vona xa xinawu xo rhumela vuxokoxoko bya nongonoko wa vathiri eka SARS hi kumbe ku nga si fika siku ro pfala ra Nsoto, ti 31 Mudyaxihi 2020. Vathori lava landzelerisaka hi ku helela, hi le tlhelo va endla swi olova eka vathiri va vona ku hetisisa xibohe xa vona hi voxo xa xibalo.

Leswi tivekaka tanihi Nkarhi wa Ndzinganiso wa Timali wa Muthori wa Lembe, nkarhi lowu wo fayila na hakelo eka vathori wu ta vumba xiphemu xa Nguva ya Xibalo ya 2020 leyi nga yin'we no olova laha vathiri lava ringaneleke, vahakelaxibalo van'wana hi voxo na tithirasiti va nga ta kota ku fayila mitlheriso ya xibalo xa malinghena, loko swi fanerile kwala ku fambeni ka lembe.

Switiviwa leswi faneleke ku rhumeriwa hi ti Nsoto, ti 31 Mudyaxihi 2020 swi fanele ku angarhela nkarhi wa thiransakixini wa ti1 Nyenyankulu 2019 ku fikela ti 29 Nyenyenyana 2020, hi ku ya hi Mitiviso ya Muthori ya N'hweti na N'hweti leyi rhumeriweke, tihakelo leti endliweke na IRP5/IT3(a)s leti tumbuluxiweke.

Switiviwa leswi swa nongonoko wa vathiri swi na nkoka eka SARS. Xosungula, swi nyika akhawunti leyi ringanisiweke leswaku i mitsengo yihi ya xibalo leyi muthori a yi suseke ku suka eka muholo lowu hakerisiwaka xibalo eka un'wana na un'wana wa mutirhi wa yena. Xavumbirhi, swi kombisa ntsengo wa xibalo lowu muthori a nga wu hakela eka SARS ematshan'wini ya mutirhi. Swi tlhela swi rhekhoda mixengetelo leyi muthori a yi hakelaka mutirhi tanihi xiphemu xa mimbuyelo ya muholo.

Phurosese ya Ndzinganiso wa Timali wa Muthori wa Lembe i goza ra nkoka ro sungula eka eka phurosese yo anama ya Ndzinganiso wa Xibalo xa Malinghena. Phurosese ya Ndzinganiso wa Timali wa Muthori wa Lembe yi pfumelela SARS ku humesa ntlheriso wa xibalo xa malinghena eka vahakelaxibalo lava va hetisisake vuxokoxoko bya nongonoko wa vathiri. Leswi kun'we na vuxokoxoko ku suka eka vanyiki van'wana va vuxokoxoko bya vandla ra vunharhu, swi endla swi olova eka vanhu nkarhi lowu ta ka ku hetisisa swibohe swa vona hi voxo swa malinghena ya xibalo.

SARS yi tinyiketerile ku tiyisisa mpimo wa nandzeleriso exikarhi ka miengetelo ya vathori enkarhini wa endlelo lerintshwa eka Nguva yo Fayila ya 2020. Tikhampuni leti tsandzekaka ku rhumela switiviwa swa nongonoko wa vathiri hi nkarhi ti ta va na vutihlamuleri bya eka mixupulo ya rhumelo lowu hlweleke yo fikela eka 10% ya nkoka wa nongonoko wa vona wa vathiri.

Hi tsakela ku kombisa leswaku hi xiyimo xa le henhla ku tlula khale, enkarhini lowu wa tlhontlho wa Covid-19, i swa nkoka eka muhakelaxibalo un'wana na un'wana ku landzelerisa xibalo. Tihakelo ta xibalo ti pfumelela Mfumo ku nyika tinhundzu ta nkoka ta vanhu na vukorhokeri eka vaaki va Afrika-Dzonga, ku thola lava hi vunghwazi va tirhaka ngopfu hi vanhu lava nyikaka rihanyu ra nkoka, vukorhokeri bya vanhu na nhlaysiseko, no hakela vevukiso wa swa vanhu eka vaaki lava nga sirhelelekangiki. SARS yi tlhela yi va eka xiyimo xo endla tihakelo ta vuyiselo eka mabindzu na vanhu lava nga ku tikeriwani, ku katsa na ku nyika matshalatshala ya vevukiso wa xibalo ku ponisa mabindzu na mitirho.

Hi khensa swinene vathori lava landzelerisaka lava va rhumeleke switiviwa leswi lavekaka no endla tihakelo leti lavekaka. Hi kombela vathori hinkwavo lava nga si hetisisaka swibohe swa vona ku endla tano ka ha ri na nkarhi.

Ku kuma vuxokoxoko byo tala eka phurosese ya PAYE na matshalatshala ya vevukiso wa xibalo, vathori va nga endzela pheji ya PAYE eka webusayiti ya SARS: www.sars.gov.za.